

Metafysiikkakonferenssissa

Analyttisessa filosofiassa metafysiikan asema on noussut silmiinpistävästi muuttaman viime vuosikymmenen aikana. Kehityksen ilmentymänä myös Tampereella järjestettiin elokuun lopussa kolmipäiväinen kansainvälinen konferenssi *Monism, Pluralism, and Metaphysics*.

Tilaisuudessa kuultiin monipuolinen, joskin temaattisesti epäyhentevä joukko esitelmiä. Nykyistä analyttistä metafysiikkaa käsiteltiin vain muutamassa puheenvuorossa, ja tyypillinen esitys oli pikemminkin eksegeettinen kuin systemaattinen. Joidenkin esitelmien kohdalla ei käynyt selväksi, kuinka tarkasteltu asia ylipäättään liittyy konferenssin aiheeseen. Itseni kaltaisen ennakkoluuloisen kuulijan kannalta tämä oli varsin harmillista, koska nykymetafysiikasta olisi ollut mielenkiintoista muodostaa hieman tarkempi kuva.

Pääpuhujat olivat kansainvälisesti tunnustettuja alan kärkinimiä. Dan Flage aloitti kokouksen hahmottelemalla Locken käsitystä relaatioista. Eniten esille nousi kysymys, esiintyvätkö relaatiot ainoastaan subjektin tietoisuudessa vai vallitsevatko ne ehkä myös havainnoijasta riippumatta. Sivullisen näkökulmasta esitys oli esoteerinen.

Seuraavat esitelmät käsitelivät vuorostaan Edmund Husserlin ja Gottlob Fregen filosofiaa. Mirja Hartimo tarkasteli Husserlin suhdetta nykyiseen matematiikan filosofiaan, ja Leila Haaparanta yhdisteli Fregeä ja Husserlia arvostelmateorioihin keskittyen. Ensimmäisen päivän viimeinen istunto palasi konferenssin ydintemoihin varhaismodernin filosofian näkökulmasta, ja se kiinnitti puheenvuorot Flagen esitelmään: esillä olivat Spinoza, Leibniz, Hume ja Kant. Eksegeettinen linja huipentui seuraavana aamuna Michael Della Roccan esi-

telmään, joka yhdisti tulkinnalliset teemat myös nykyfilosofisiin kysymyksiin.

Täsmälleen sata vuotta aiemmin kuollut William James kaivettiin toisena seminaaripäivänä haudataan, mutta ruumiinavauspöytäkirja ei muuttanut käsityksiä hänen pluralismistaan. Sami Pihlströmin James-katsausta edelsi Susanna Lindbergin romantiikan luonnonfilosofiaa ansiokkaasti käsittelevä esitys, joka ei kuitenkaan liittynyt läheisesti konferenssin aiheisiin. Kolea iltapäivä taipui silti hekumaan, kun Anssi Korhonen analysoi mielenkiintoisesti pluralismia ja erilaisia strategioita hyökätä sitä vastaan. Sinänsä itsenäinen esitys liitettiin myös Russellin ja Bradleyyn kuuluisaan kiistaan aiheesta.

Seminaarin viimeisenä aamuna Stephen Mumford esitteli näkemystään metafysisestä monismista, joka on konstruoitu kausaalisten voimien varaan. Järkeily seuraili ajatusta, jonka mukaan kausaatio voidaan määrittellä voimien siirtymisenä ja ominaisuudet ovat kausaalisten voimien kimppuja. Oli tästä ideasta mitä mieltä tahansa, itse esitelmä oli selkeästi konferenssin parhaimmistoa. Mumford ei ainoastaan jäsentänyt metafysisistä kantaansa selvästi vaan käsittelee myös vaikutusvaltaisia vastaesimerkkejä, kuten Max Blackin argumenttia substanssin kimpputeorioita vastaan. Lisäksi perusteluissa vedottiin kohtuullisiin tieteenfilosofisiin selityksiin, kuten siihen, että jotkin perustavat ominaisuudet voidaan määrittellä dispositioina (esimerkiksi ”massa” näyttäisi tuottavan tietynlaisen vaikutuksen vaa’an osoittimessa). Dispositiot Mumford analysoi juuri voiman käsitteen avulla.

Esitelmän kiinnostavuutta lisäsi myös se, että esimerkiksi Britanniassa tällainen tieteenmetafysiikka on nykyään varsin suosittua. Mumfordin

puheenvuoro piirsi näin hyvän ajan kuvan. Samalla puhuja tarjosi uutta tietoa oivan argumentatiivisesti, joten esitelmästä löytyi potentiaalista tarttumapintaa myös vastakkaisille argumenteille. Teorian selitysvoiman voi kyseenalaistaa vaikkapa kysymällä, onko nautakarjalla taipumus lentää hurrikaanien aikana.

Rani Lill Anjum pysytteli aiheessa villillä näkemyksellä, jonka mukaan aleettiset *de re*-modaali-teetit voidaan korvata ”disposition” käsitteellä. Dispositio poimii mahdollisen ja välttämättömän väliin jäävästä alueesta joukon, eikä maailmassa vallitse välttämättömyyttä. Vaikka esitelmässä käsiteltiin reduktiivisten dispositiokantojen mahdottomuutta, aiheesta voi vielä halutessaan vääntää peistä. Jos dispositio ymmärretään taipumuksena tuottaa tietynlaisia tuloksia, on hieman epäselvää, mitä muuta tämä tarkoittaa kuin että sopivien lisäehtojen vallitessa jokin asia tapahtuu välttämättä.

Oman lisänsä konferenssiin toivat nuorempien suomalaisten tutkijoiden esitelmät, jotka vakuuttavutensa perusteella erottuivat joukosta edukseen. Vaikka aiheet eivät kautta linjan seuranneet selvästi kokouksen yleistä aihetta, esitykset loivat kuitenkin toiveita herättävän kuvan suomalaisen filosofian tulevaisuudesta.

Vaikka konferenssin kuluessa esiteltiin vähän uusia tuloksia eikä nykymetafysiikkaa esitelty kattavasti, keskustelu oli ajoittain suhteellisen mielekäästä. Oma kantaani kuvaa kuitenkin edelleen erään italialaisen kollegan toisessa yhteydessä esittämä lausahdus: ”Jos fysiikasta seuraa relevantteja tuloksia metafysiikalle, tämä on peruste hylätä fysiikka.” (*modus tollens*)

Joose Järvenkylä